

Scientific journal
PHYSICAL AND MATHEMATICAL EDUCATION
Has been issued since 2013.

Науковий журнал
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНА ОСВІТА
Видається з 2013.

ISSN 2413-158X (online)
ISSN 2413-1571 (print)

<http://fmo-journal.fizmatsspu.sumy.ua/>

Тимейчук А.М. Визначення ефективності підготовки майбутніх магістрів з туризмознавства до проектної професійної діяльності. Фізико-математична освіта. 2018. Випуск 2(16). С. 125-129.

Tymeychuk A. Defining The Efficiency Of Preparing Future Magisters From Tourism For Project Professional Activity. Physical and Mathematical Education. 2018. Issue 2(16). P. 125-129.

УДК 004:338.48

А.М. Тимейчук

Київський університет туризму, економіки і права, Україна
makssy@bigmir.net

DOI 10.31110/2413-1571-2018-016-2-024

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА ДО ПРОЕКТНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті охарактеризовано можливості визначення ефективності підготовки майбутніх магістрів з туризмознавства до проектної професійної діяльності, обґрунтовано сутність понять «критерій» та «показник» для кількісного оцінювання професійних компетенцій майбутніх магістрів з туризмознавства за багатьма їх структурними компонентами; визначено на основі змісту освітньо-професійних програм та освітньо-кваліфікаційних характеристик майбутніх магістрів з туризмознавства основні професійні функції, компетенції та компетентності; критеріями готовності до проектної професійної діяльності визначено: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, професійний, креативний.

Мотиваційно-ціннісний критерій сформованості готовності майбутніх магістрів туризмознавства до професійної проектної діяльності передбачає наявність цілісної системи уявлень щодо майбутньої професії, наявність соціальних установок стосовно фахової діяльності, потреб навчальної діяльності, усвідомлення мети підготовки.

Когнітивний критерій передбачає наявність певного рівня теоретичних знань щодо сутності, функцій, передумов успішної професійної діяльності, набуття конструктивних, евристичних та системних знань, умінь та навичок застосовувати професійно-значущі елементи освіти у процесі фахової самореалізації.

Професійний критерій є системою дій щодо розв'язання професійних завдань, які пов'язані з усвідомленням, сприйняттям та оцінюванням важливості та престижності майбутньої професійної діяльності. Даний компонент демонструє готовність практичного застосування набутих знань, вмінь та навичок у майбутній професійній діяльності.

Креативний критерій розкриває вміння студента нестандартно і творчо реалізовувати результати своєї навчальної діяльності для здійснення професійних дій, визначає сформованість готовності майбутнього фахівця туризмознавства щодо творчого вирішення складних професійних завдань.

Ключові слова: туризм, магістр з туризмознавства, вища освіта, критерії, показники, рівні, професійна компетентність, проектна діяльність, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Проблема визначення ефективності формування компетенцій та компетентностей – це проблема визначення результативності освітнього процесу. Ефективність є якісним показником освітнього процесу. Одним з основних показників ефективності навчання є рівень знань, умінь та навичок випускників або рівень їх компетенцій та компетентностей. Навчання в закладах вищої освіти спрямоване на те, щоб досягти повноцінного засвоєння студентами знань на найвищому рівні. Найвищий рівень засвоєння знань – це якісні знання. Відповідно, ефективність освітнього процесу вимірюється передусім якістю знань. Особливість професійної підготовки в тому, що не можливо точно вказати параметри, критерії, показники тощо, за якими можна було б чітко визначити результати педагогічної діяльності – результати освіти [1, с. 212].

Кількісне оцінювання професійних компетенцій за багатьма їх структурними компонентами ускладнена, у зв'язку з недостатньою розвиненістю кваліметрії в галузі підготовки майбутніх магістрів туризмознавства. Тому за основу визначення та оцінювання професійних якостей майбутніх магістрів туризмознавства ми взяли освітньо-професійні програми та освітньо-кваліфікаційні характеристики майбутніх магістрів туризмознавства [2], в яких наведені вимоги до формування компетенцій і компетентностей випускника ВНЗ освітнього рівня «магістр» спеціальності «Туризмознавство», визначені кваліфікаційні та загальнопрофесійні вимоги. Кваліфікаційні вимоги майбутніх магістрів туризмознавства були покладені в основу створення і супроводження туристичних проектів, використання проектної діяльності для підготовки майбутніх магістрів туризмознавства, а загальнопрофесійні – методичних прийомів, що були застосовані в

експериментальних групах.

Актуальність попередніх досліджень. Дослідженню теоретичних та практичних основ професійної туристичної освіти присвячені наукові роботи Л. Воронкової, Ю. Земліної, І. Зоріна, В. Квартальнова, Л. Кнодель, Т. Кудрявцевої, В. Лозовецької, Л. Поважної, В. Полуди, Л. Сакун, Л. Устименко, В. Федорченко, Н. Фоменко, Н. Хмілярчук, Г. Цехмістрової та ін.

Використані методи досліджень : традиційно-педагогічні (педагогічне спостереження, дослідницька бесіда, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, першоджерел, вивчення документації, продуктів діяльності студентів), педагогічний експеримент, соціологічні методи (опитування, анкетування), кількісні методи (обробка результатів спостережень і експериментів та моделювання, діагностика, прогнозування, комп'ютеризація навчально-виховного процесу).

Мета статті – охарактеризувати критерії і показники формування готовності майбутніх магістрів з туризмознавства до проектної професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Проблему визначення критеріїв і показників у педагогічному дослідженні опрацьовувал значна кількість відоми вітчизняних та закордонних науковців.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури з цього питання дають змогу відмітити, що поняття «критерій» науковці розглядають як:

– ознаку, на основі якої здійснюється оцінка, визначення або класифікація чого-небудь, мірило суджень, оцінювання [3].

– показник, об'єктивний прояв чого-небудь [4, с. 42-44];

– стандарт, на основі якого можна оцінити, порівняти реальне педагогічне явище, процес або якість за еталоном [5, с. 1];

– підставу для оцінювання, визначення або класифікації чогось; мірило [6].

– мірило для визначення, оцінювання предмета, явища; ознаку, взятую за основу класифікації [7].

– якості, властивості і ознаки об'єкта, що досліджується, які дають змогу оцінити його стан і рівень функціонування та розвитку [8, с. 264].

У нашому дослідженні поняття «критерій» використовується як властивість, орієнтир, індикатор, на основі якого відбувається оцінювання стану сформованості готовності до професійної проектної діяльності майбутніх магістрів туризмознавства.

Цікавим для нашого дослідження вважаємо визначення А. Галімова, який зазначає, що «критерій виражає найзагальнішу сутнісну ознаку, на основі якої здійснюють оцінювання, порівняння реальних педагогічних явищ, при цьому ступінь вияву, якісна сформованість, визначеність критерію виражаються у конкретних показниках» [9, с. 93].

Компонентом критерію є показник. Показник як компонент критерію є типовим і конкретним проявом однієї із суттєвих сторін певної якості особистості. Його використання допомагає оцінити якість і рівень її сформованості.

Деталізуємо критерії сформованості навичок проектної діяльності майбутніх магістрів туризмознавства за допомогою сукупності основних показників, які розкривають певний рівень володіння навичками проектної професійної діяльності.

О.В. Барабанщиков [10, с. 45], вважає, що критерії повинні бути об'єктивними (результати мають відповідати педагогічному явищу), унікальними (не повинно бути взаємно пересічних критеріїв та їх показників), повними (охоплювати найбільш значні й стійкі сторони педагогічного явища), надійними (має бути достовірний результат у різних умовах) і зрозумілими (усі експерти мають однозначно тлумачити критерії та їх показники).

Дотримуючись забезпечення цих вимог, ми пропонуємо вибрати в якості критеріїв ефективності формування навичок проектної професійної діяльності майбутніх магістрів туризмознавства такі: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, професійний, креативний.

Мотиваційно-ціннісний критерій сформованості готовності майбутніх магістрів туризмознавства до професійної проектної діяльності передбачає наявність у майбутніх фахівців туризмознавства цілісної системи уявлень щодо майбутньої професії, наявність соціальних установок стосовно фахової діяльності, наявність мети, потреб навчальної діяльності, усвідомлення мети підготовки, а також сформованість позитивного ставлення студентів до навчально-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності; наявність стійкої мотивації у процесах навчання та виконання зразків професійних завдань. Даний критерій характеризується сформованістю навчальних та пізнавальних мотивів, бажанням досягати професійного зростання, що актуалізує професійний саморозвиток майбутнього фахівця. Основою оцінювання тут виступає мотив – внутрішня спонукка до дії.

Показниками для визначення рівня сформованості готовності майбутніх магістрів туризмознавства до професійної проектної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм є ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності, сформованість навчальних та пізнавальних мотивів, прагнення до самостійного здобуття фахових знань, вміння організувати власний пізнавальний процес, здатність визначити стратегію навчальної діяльності (постановка цілей та завдань, вибір методів та засобів навчання, контроль за навчанням); прагнення до реалізації власних здібностей, можливостей, особистих якостей; ступінь активності і самостійності розумової діяльності, що дає змогу реалізувати індивідуальну програму саморозвитку і самоосвіти; рівень оволодіння майбутніми фахівцями основними і спеціальними розумовими операціями у процесі осмислення фактів та явищ туристичної діяльності, здатність до рефлексії власної фахової діяльності, саморегуляція особистості як ретранслятора ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності.

У контексті нашого дослідження визначальними для встановлення кількісних характеристик наведених показників за окресленим критерієм є: міра усвідомлення значення професійної підготовки і свідоме ставлення до майбутньої професії; стійкий інтерес до навчання та майбутньої професійної діяльності; навчальна ініціативність; бажання оволодіти знаннями, уміннями та навичками фахової діяльності; усвідомлення особистісного сенсу та значущості професійного самовдосконалення, а відтак – інтенсивність участі в навчально-пізнавальній діяльності, постійне фахове

самовдосконалення.

Когнітивний критерій передбачає наявність у майбутніх магістрів туризмознавства певного рівня теоретичних знань щодо сутності, функцій, передумов успішної професійної діяльності, набуття конструктивних, евристичних та системних знань, умінь та навичок застосовувати професійно-значущі елементи освіти у процесі фахової самореалізації.

Показниками для визначення сформованості когнітивного критерію є рівень оволодіння, засвоєння й оперування студентами фаховою термінологією, знання сутності, змісту майбутньої професійної діяльності, а також форм і видів сучасних інформаційних та економічних технологій, особливостей їх використання у професійній проектній діяльності.

Кількісною характеристикою оцінювання рівня сформованості показників за означеним критерієм слугує дієвість знань – наявність умінь їх застосування у процесі розв'язання практичних завдань, що, на думку Л. Ярошук, передбачає конкретне визначення основних напрямів застосування знань у практичній діяльності та змістовну характеристику методів, процедур і методики дій щодо використання теоретичних і практичних знань [11, с. 212].

До показників цього критерію відносимо також: рівень засвоєння туристських понять і прояву знань, здатність до творчої діяльності щодо реалізації засвоєних знань і вмінь (отримання нових знань на базі минулих) та здатності оцінювати свою діяльність (під час навчання, самонавчання, під час виконання професійних обов'язків), володіння професійно-значущими технологіями, методами та формами майбутньої професійної діяльності, знання і розуміння основних професійних понять і норм, необхідних для даного виду діяльності.

Професійний критерій є системою дій щодо розв'язання професійних завдань, які пов'язані з усвідомленням, сприйняттям та оцінюванням важливості та престижності майбутньої професійної діяльності. Даний компонент демонструє готовність практичного застосування набутих знань, вмінь та навичок у майбутній професійній діяльності, розроблення та реалізації туристських проектів.

Показниками для визначення сформованості готовності майбутніх магістрів туризмознавства до професійної проектної діяльності за професійним критерієм є здатність до професійної самореалізації, уміння ставити мету й завдання професійного самовдосконалення, планувати кроки щодо їх досягнення; наполегливість та дисциплінованість під час виконання навчальних завдань та досягнення цілей самовдосконалення; здатність розвивати на основі професійно орієнтованої фахової підготовки прикладні знання, уміння й навички, спеціальні і психофізичні якості, необхідні для успішної професійної діяльності; сформованість професійних вмінь, що свідчить про готовність до професійної діяльності, розроблення та реалізації туристських проектів.

Креативний критерій сформованості готовності майбутніх магістрів з туризмознавства до проектної професійної діяльності розкриває вміння студента нестандартно і творчо реалізовувати результати своєї навчальної діяльності для здійснення професійних дій, визначає сформованість готовності майбутнього фахівця туризмознавства щодо творчого вирішення складних професійних завдань, розроблення і реалізації туристських проектів.

Дж. Гілфорд прийшов до висновку, що креативність (як термін уведено в науковий обіг саме цим дослідником) характеризується шістьма основними параметрами:

- 1) здатністю до виявлення й формулювання проблем;
- 2) здатністю до генерування великої кількості ідей;
- 3) гнучкістю – здатністю до продукування найрізноманітніших думок;
- 4) оригінальністю – здатністю відповідати на подразники нестандартним способом;
- 5) здатністю вдосконалювати сприйманий (або маніпульований) об'єкт, додаючи певні деталі;
- 6) здатністю розв'язувати проблеми шляхом реалізації відповідних аналітико-синтетичних операцій [12].

В сучасних умовах, як відзначала О. Кульчицька, креативність розуміють як здібність, яка виявляється у здатності створювати незвичні і нестандартні ідеї, відходити у мисленні від традиційних схем, швидко вирішувати проблеми і ситуації. Креативність охоплює певну сукупність мислительних процесів і якостей особистості [13, с. 167].

Стосовно діагностики креативності М. Воллах і Н. Коган висловлюються проти жорстких лімітів часу, атмосфери суперництва і єдиного критерію правильності відповіді, тобто відкидають такий критерій креативності, як точність. На думку цих науковців, для прояву творчості потрібна невимушена, вільна обстановка [14, с. 61].

В якості критеріїв креативності доцільно розглядати комплекс таких властивостей інтелектуальної діяльності:

- побіжність (кількість ідей, що виникають за одиницю часу);
- оригінальність (здібність продукувати «рідкісні» ідеї, відмінні від загальноприйнятих, типових);
- сприйнятливості (чутливість до незвичайних деталей, суперечностей і невизначеності, а також готовність гнучко і швидко переключатися з однієї ідеї на іншу);
- метафоричності (готовність працювати у фантастичному, незвичному контексті, схильність використовувати символічні, асоціативні засоби для вираження своїх думок, уміння бачити в простому складне, складному – просте).

Більшість авторів вважають за необхідне виокремити різні рівні володіння професійними вміннями, але по кількості їх рівнів розвитку єдиної думки серед учених не існує.

Висновок. На основі викладеного можна зробити висновок про те, що проектна професійна діяльність майбутніх магістрів туризмознавства може бути охарактеризована мотиваційно-ціннісним, когнітивним, професійним, креативним критеріями, кожен з яких розкривається системою визначених нами показників.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. К.-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. 308 с.
2. Освітньо-кваліфікаційна характеристика магістра [Текст] : галузь знань 1401 "Сфера обслуговування", напрям підготов. 140103 "Туризм", спец. 8.14010301 "Туризмознавство (за видами)", кваліфікац. Магістр с туризмознавства 2481.2 "Туризмознавець", 2481.2 "Екскурснознавець" 2481.1 "Наук. співробітник (туризмологія, екскур / [розробники стандарту: А.А. Мазаракі, Н.В. Притульська, І.О. Бочан та ін.]. Київ : КНТЕУ, 2012. 34 с.
3. Критерий. Большой энциклопедический словарь. URL : <http://www.vedu.ru/bigencdic/31353>.

4. Барабаншиков А. В., Дерюгин Н. И. Военно-педагогическая диагностика. М. : Высшая школа, 2005. 238 с.
5. Багрий В.Н. Критерії та рівні сформованості професійних умінь майбутніх соціальних педагогів: зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2012. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_4.pdf.
6. Критерій. Публічний електронний словник з української мови. URL : <http://ukrlit.org/slovnuk/критерій>.
7. Критерій. Словник іншомовних слів.
URL : <http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=критерій&image.x=22&image.y=17>
8. Тернопільська В.І., Дерев'яно О.В. Визначення критеріїв сформованості професійної компетентності майбутніх гірничих інженерів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2012. №31. С. 264-267.
9. Галімов А.В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників до виховної роботи з особовим складом : монографія. Хмельницький : Вид-во Нац. академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького, 2004. 376 с.
10. Военная педагогика и психология / А.В. Барабаншиков, В.П. Давыдов, Э.П. Утлик, Н.Ф. Феденко; Под ред. А.В. Барабаншикова. М. : Воениздат, 1986. 239 с.
11. Ярошук Л.Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти: навч. посібн. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 304 с.
12. Guilford J.P. New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems. Los Angeles, 1958. P. 42-49.
13. Кульчицька О.І., Сисоєва С.О., Цехмістер Я.В. Обдарованість та психологічні технології її розвитку. Педагогічні технології: наука – практиці: навч.-метод. щорічник. К.: ВІПОЛ, 2002. Вип. 1. С. 145-192.
14. Гаваші С. Й., Лалакуліч М. М. Креативність як умова самореалізації фахівця. Проблеми сучасної психології. 2013. Вип. 21. С. 57-69.

References

1. Honcharenko S.U. Pedagogichni doslidzhennia: metodolohichni porady molodym naukovtsiam. K.-Vinnytsia: TOV firma «Planer», 2010. 308 s.
2. Osvitno-kvalifikatsiina kharakterystyka mahistra [Tekst] : haluz znan 1401"Sfera obsluhovuvannia", napriam pidhotov. 140103 "Turyzm", spets. 8.14010301"Turizmозnavstvo (za vydamy)", kvalifikats. Mahistr s turizmозnavstva 2481.2 "Turizmозnavets", 2481.2 "Ekskursoznavets" 2481.1 "Nauk. spivrobitnyk (turymolohiia, ekskur / [rozrobnuky standartu: A.A. Mazaraki, N.V. Prytulska, I.O. Bochan ta in.]. Kyiv : KNTEU, 2012. 34 s.
3. Kryterii. Bolshoi entsyklopedycheskyi slovar. URL : <http://www.vedu.ru/bigencdic/31353>.
4. Barabanshchikov A.V., Deriuhyn N.Y. Voенno-pedahohycheskaia dyahnostyka. M. : Vysshiaia shkola, 2005. 238 s.
5. Bahrii V.N. Kryterii ta rivni sformovanosti profesiinykh umin maibutnikh sotsialnykh pedahohiv: Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina». 2012. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpkhist_2012_6_4.pdf.
6. Kryterii. Publichnyi elektronnyi slovnuk z ukrainskoi movy. URL : <http://ukrlit.org/slovnuk/kryterii>.
7. Kryterii. Slovnuk inshomovnykh sliv.
URL: <http://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=kryterii&image.x=22&image.y=17>.
8. Ternopil'ska V.I., Dereviianko O.V. Vyznachennia kryteriiv sformovanosti profesiinnoi kompetentnosti maibutnikh hirnychykh inzheneriv. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. 2012. №31. S. 264-267.
9. Halimov A.V. Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv do vykhovnoi roboty z osobovym skladom : monohrafiia. Khmelnytskyi : Vyd-vo Nats. akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy im. B. Khmelnytskoho, 2004. 376 s.
10. Voennaia pedahohyka y psykholohyia / A.V. Barabanshchikov, V.P. Davydov, E.P. Utlyk, N.F. Fedenko; Pod red. A. V. Barabanshchikova. M. : Voenyzdat, 1986. 239 s.
11. Yaroshchuk L.H. Osnovy pedahohichnykh vymiriuvan ta monitorynhu yakosti osvity: navch. posibn. K.: Vydavnychi Dim «Slovo», 2010. 304 s.
12. Guilford J.P. New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems. Los Angeles, 1958. P. 42-49.
13. Kulchytska O.I., Sysoieva S.O., Tsekhmister Ya.V. Obdarovanist ta psykholohichni tekhnolohii yii rozvytku. Pedahohichni tekhnolohii: nauka – praktytsi: navch.-metod. shchorichnyk. K.: VIPOL, 2002. Vyp. 1. S. 145-192.
14. Havashi S.Y., Lalakulych M.M. Kreatyvnist yak umova samorealizatsii fakhivtsia. Problemy suchasnoi psykholohii. 2013. Vyp. 21. S. 57-69.

DEFINING THE EFFICIENCY OF PREPARING FUTURE MAGISTERS FROM TOURISM FOR PROJECT PROFESSIONAL ACTIVITY

A.M. Tymeychuk

Kyiv University of Tourism, Economics and Law, Ukraine

Abstract. *The article describes the possibilities of determining the effectiveness of the preparation of future masters in tourism studies for the project professional activity, substantiates the essence of the concepts of "criterion" and "indicator" for quantifying the professional competences of future masters in tourism studies for many of their structural components; determined on the basis of the content of educational and professional programs and educational qualification characteristics of future masters in tourism science, the main professional functions, competences and competence; criteria of readiness for the project professional activity are defined: motivational-value, cognitive, professional, creative.*

Motivational-value criterion of formation of readiness of the future masters of tourism studies for professional project activity involves the presence of a holistic system of representations about the future profession, the availability of social settings for professional activities, the needs of educational activities, awareness of the goal of training.

The cognitive criterion involves the presence of a certain level of theoretical knowledge about the essence, functions, prerequisites for successful professional activity, acquisition of constructive, heuristic and system knowledge, skills and skills to use professional-significant elements of education in the process of professional self-realization.

A professional criterion is a system of actions for solving professional tasks related to awareness, perception and evaluation of the importance and prestige of future professional activities. This component demonstrates readiness for the practical application of the acquired knowledge, skills and abilities in future professional activities.

The creative criterion reveals the student's ability to outsource and creatively implement the results of his training activities for professional actions, determines the formation of the readiness of the future specialist in tourism in relation to the creative solution of complex professional tasks.

Key words: *tourism, master of tourism studies, higher education, criteria, indicators, levels, professional competence, project activity, professional activity.*